

Miorita

Balada populara „Miorita”, perla a literaturii populare romanesti, vorbeste despre o indeletnicire dintotdeauna a romanului: pastoritul.

In expozitiunea baladei este fixat cadrul natural in care se petrece actiunea: „Pe-un picior de plai./ Pe-o gura de rai.” Cele doua metafore: „picior de plai” si „gura de rai” fixeaza cadrul edenic in care are loc fenomenul transhumantei (miscarea ciclica a turmelor de oi, primavara spre varful muntelui, la coltul ierbii, iar iarna spre ses, pentru iernat). Interjectia predicativa „iata” marcheaza momentul coborarii turmelor „la vale”. Turmele in numar de trei (numar fatidic) sunt insotite de tot atatia ciobanei. Unul dintre cei „trei” ciobanei e „moldovean”, al doilea „ungurean”, iar al treilea „vrancean”. Originile lor diferite vorbesc de unitatea poporului roman cu diversitatea lui. Ciobanelul ungurean si cu cel vrancean completeaza impotriva ciobanelului moldovean: „Iar ce ungurean/ Si cu cel vrancean/ Mari, se vorbira,/ Ei se sfatuira”. Cei doi se inteleg ca sa-l omoare pe ciobanul moldovean pe l-apusul soarelui, intunericul fiind favorabil faptelor reprobabile.

Aici in balada, autorul anonim foloseste o figura de stil rara, dativul etic, care sugereaza implicarea afectiva a naratorului: „Ca sa mi-l omoare pe cel moldovean”.

Motivul crimei este unul economic: „Ca-i mai ortoman (bogat in turme)/ Si-are oi mai multe/ Mandre si cornute/ Si cai invatati/ Si cani mai barbati”.

Numarul mai mare al oilor din turma ciobanului moldovean, faptul ca oile sunt „mandre si cornute” si insotite de cai „invatati” si caini „mai barbati”, starnesc invidia.

O miorita, plina de afectiune pentru stapanul ei, o miorita cu lana plavita, se arata nelinistita, „Caci de trei zile incoace/ Gura nu-i mai tace”. Ea are ceva de spus. In starea de anxietate care a cuprins-o „Iarba nu-i mai place”. Vazandu-o atat de ingrijorata, ciobanelul moldovean o intreaba pe miorita „Iaie si bucalai”, de ce iarba nu-i mai place, daca este bolnavioara, fiindca „De trei zile incoace/ Gura nu-I mai tace.”

Se remarca in adresarea ciobanului catre miorita, abundenta formelor diminutive ale substantivelor si adjectivelor, care sunt o marturie a iubirii stapanului fata de animalul fidel. Ciobanasul isi iubeste mioara, dar si ea nutreste aceleasi sentimente fata de stapanul ei. Adresandu-i-se „dragutului bace”, miorita il sfatuiesc sa-si dea oitele-ncoace la „negru zavoi” unde se afla „iarba si umbra” pentru oi si ciobani.

Prezenta epitetului coloristic „negru” folosit inaintea substantivului „zavoi” are puteri prevestitoare, il pregateste pe cititor (sau pe ascultator) cu ideea mortii care il va pune la incercare pe ciobanasul moldovean. Mioara il mai sfatuiesc sa-si mai cheme „si-un cane”, dar nu unul obisnuit, ci pe „cel mai barbatesc/ Si cel mai fratesc”. Repetitia vocativului „stapane” anunta parca pericolul in care se afla ciobanul, ca va trebui sa fie aparat de cainele sau vrednic, pentru ca „Pe l-apus de soare” baciul ungurean si cu cel vrancean vor incerca sa-l omoare: „Ca l-apus de soare/ Vreau sa mi te omoare/ Baciul ungurean/ Si cu cel vrancean”. Remarcam aici folosirea din nou a dativului etic care este o marturie a iubirii mioritei pentru stapanul baci.

Afland despre complotul pus la cale impotriva lui, ciobanul moldovean ii raspunde mioritei, raspunsul constituind un vast monolog liric ce se intinde pana la sfarsitul baladei. El I se adreseaza oitei barsane rugandu-o, in eventualitatea mortii lui, daca e nazdravana sa-I spuna ciobanului ungurean si celui vrancean ca sa-l ingroape in apropiere, „in strunga de oi”. Eventualitatea mortii este exprimata in balada prin propozitia conditionala „de-a fi” urmata de subiectiva „sa mor”. Verbul „a fi” folosit la viitorul popular nu la infinitiv are sensul de a se intampla. El le mai acorda o sansa de umanizare celorlalti doi ciobani, posibili asasinim rugandu-I sa se ocupe de inhumarea lui. Locul unde se vrea ingropat e chiar strunga pentru a fi pururea alaturi de oitele sale: „In strunga de oi/ Sa fiu tot cu voi”. Se vrea ingropat „In spatele stanii”, pentru a-si auzi pururea „canii”.

Dupa moarte, ciobanul moldovean ar vrea sa aiba la cap trei fluierase, „unul de fag”, pentru a-i zice „cu drag”, altul „de os”, pentru a-i canta cu duioasie, si cel de-al treilea „de soc”, pentru a plange

„cu foc” disparitia-i timpurie: „Iar la cap sa-mi pui/ Fluieras de fag,/ Mult zice cu drag,/ Fluieras de os,/ Mult zice duios,/ Fluieras de soc,/ Mult zice cu foc”.

Vantul in miscarea sa perpetua va razbate prin ele, adunand oile, care-l vor plange pururea „cu lacrimi de sange”: „Vantul cand a bate/ Prin ele a razbate/ S-oile s-or strange/ Pe mine m-or plange/ Cu lacrimi de sange”.

Se observa in aceste versuri predilectia creatorului popular pentru diverse forme ale viitorului popular: „a bate”, „a razbate”, „s-or strange”, „or plange”, sugerand ca suferinta este atat de mare incat viata insasi se scurge.

Ciobanul o mai roaga pe oita, in eventualitatea mortii sale, sa nu le spuna de omor celorlalte tovarase, ci sa le marturiseasca „curat” ca s-a insurat „Cu-o mandra craiasa,/ A lumii mireasa;” (metafore pentru moarte).

De asemenea, ciobanasul moldovean n-ar vrea ca maicuta sa sa afle ca la nunta lui a cazut o stea, nici ca „soarele” si „luna”, astri fundamentali, i-au tinut cununa. Mama lui n-ar trebui sa afle niciodata ca, drept nuntasi a avut „brazi si paltinasi” si ca locul preotilor a fost luat de „muntii mari”, al lautarilor de „paseri” si de alte pasarele mai mici, iar locul flaciilor de catre „stele”. In aceasta alegorie apar doua substitutii: moartea este inlocuita prin nunta, iar fiintele care participa la nunta sunt substituie prin elemente ale naturii ceea ce duce cu gandul la moarte.

Pentru a-si proteja „maicuta batrana” de suferinta eventualei sale disparitii, ciobanul moldovean isi mai roaga „oita nazdravana” in eventualitatea ca o va intalni, sa nu-I spuna nimic despre moartea sa: „Iar daca-I zari/ Daca-I intalni/ Maicuta batrana/ Cu braul de lana,/ Din ochi lacrimand/ Pe campii alergand/ Pe toti intreband/ Si la toti zicand...”

Se observa ca in aceste versuri poetul popular prefera folosirea viitorului popular: „ii zari”, „ii intalni”, prin intermediul caruia proiecteaza in viitor faptele. „Maicuta” sa apare aici succint portretizata. Aflam despre ea ca este batrana si ca este invasmantata in costum popular avand „braul de lana”. Vorbirea la gerunziu: „lacrimand”, „alergand”, „intreband”, „zicand” sunt folosite in monorima. Repetandu-se rima „-and” e sugerat parca suspinul „maicutei” indurerate, care se intereseaza de fiul sau si are ceva de spus. Ea vrea sa dea de urmele copilului sau, interesandu-se: „Cine-au cunoscut/ Cine mi-au vazut/ Mandru ciobanel/ Tras printr-un inel?”. Din parerea subiectiva a mamei, aflam ca ciobanelul este mandru, frumos, chipes si suplu.

In versurile urmatoare apare portretul ciobanasului, chintesenta a frumusetii masculine: „Fetisoara lui,/ Spuma laptelui;/ Mustacioara lui,/ Spicul graului;/ Perisorul lui,/ Pana corbului;/ Ochisorii lui,/ Mura campului!...”

Folosirea din abundenta a substantivelor diminutive: „Fetisoara”, „Mustacioara”, „Perisorul”, sunt dovada a afectiunii mamei pentru fiul mult iubit. Se remarca de asemenea ca in metaforele exprimate prin apozitie dezvoltata: „Spuma laptelui”, „Spicul graului”, „Pana corbului”, „Mura campului”, elementele sunt luate din natura, chiar din indeletnicirile ciobanilor. „Fetisoara” ii este alba, „mustacioara” ii este deasa, „perisorul” negru, si ochisorii tot negri. De asemenea versurile amintite prin care este portretizat au monorima „lui” care apare de patru ori ca pronume personal, persoana a treia, masculin, singular, in genitiv. In plus, aceasta monorima are puterea de a sugera faptul ca maicuta batrana e obsedata de imaginea fiului ei.

Spre finalul monogului liric a ciobanului moldovean, mioara e rugata sa se indure de maicuta cea „batrana” si sa-I spuna „curat” ca s-a insurat „Cu-o fata de crai/ Pe-o gura de rai.”. Metafora „gura de rai” care fixeaza cadrul natural edenic din expozitiune reapare aici. „Draguta mioara” e rugata sa nu-i spuna ca la nunta lui ar fi cazut o stea, ca „nuntasi” au fost „Brazi si paltinasi”, ca „Muntii mari” au tinut loc preotilor, ca a avut drept lautari „paseri” si „pasarele mii” si drept „facii de nunta” stelele. (fiindca ar intelege ca l-a pierdut pentru totdeauna).

Balada nu are punct culminant si nici deznodamant.